

τῶν λοιπῶν, καθ' ὅσον οὗτοι ἐκδηλοῦσι διὰ τῆς συγκινήσεως δι' ἧς ζητοῦσι νὰ ὑποκεντήσωσι τὰ πλήθη τὸν ἐξαιρετικὸν ἀναβρασμὸν τῆς θέρμης τῆς ἐσωτερικῆς των ζωτικότητος, ἥτις μετὸσον λαμπρὰ χρώματα διαχύνεται εἰς τὸν ὄριζοντα τῶν ἔργων αὐτῶν. Οἱ καλλιτέχνηται ἔχουσι τὴν θαυμασίαν δεξιότητα νὰ μᾶς παρουσιάξουν τὰ τραγικὰ σημεῖα τῆς ζωῆς διὰ τῆς ἀνασκαλεύσεως φρικτῶν σκηνῶν, ἢ δεξιότης δὲ αὕτη εἰς τὸν ὑψιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη μᾶς ἐμφανίζει τὴν καλλιτεχνικὴν μεγαλοφυΐαν, ἥτις οὐδόλως μειονεκτεῖ τῶν κριτικῶν μεγαλιφυϊῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΑΙΤΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΕΙΝΩΝ

Κάθε ἐνέργεια, κάθε σκέψις, κάθε ἀρχή, κάθε ἀντίληψις, ὅταν τὰ ἐλατήρια ἐξ ἧς ὑποκινεῖται δὲν προέρχονται ἀπὸ τὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐστοχήσῃ. Κάθε προσπάθεια συνδυαζομένη μετὰ τὰ δεδομένα, ἅτινα δύνανται νὰ παρουσιάσουν αἱ περιστάσεις δύναται διὰ τῆς ἐπιρροῆς νὰ βελτιώσῃ τοὺς ὅρους τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Πρὸς τοῦτο ὁμως ἀπαιτεῖται σύντονος μελέτη τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τὰς πολλαπλὰς αὐτοῦ ἐκδηλώσεις.

Ἡ ἐνέργεια ἢ σύμφωνος μετὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς κατ' οὐσίαν ἀρετῆς εἶναι ἢ μόνη ἱκανὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ ὑγιεῖς ἀρχάς. Ἐὰν θεωρήσωμεν πρὸς στιγμὴν, ὡς δυνατὴν τὴν καταστολὴν πάσης ὑστεροβούλου σκέψεως, πάσης ἐκμεταλλευτικῆς τάσεως, πάσης ἀνειλικρινείας καὶ καταδολιεύσεως, πάσης ἀτιμωτικῆς πράξεως καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῶν εὐγενῶν συναισθημάτων τῆς εὐγενείας, εἰλικρινείας, ἀδελφότητος, νομιμότητος καὶ λογικῆς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐξασφαλίσωμεν μίαν σχετικὴν ἰσορροπίαν εἰς τὰ διάφορα προβλήματα, ἅτινα παρουσιάζει ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς ἢ πραγματικῆς ζωῆς, θὰ καθίστατο ὅπωςδῆποτε εὐχερῆς ἢ διαρρυθμισίς τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἀποψιν τῆς λογικῆς, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς οἰκονομολογικῆς ἐπιστήμης διὰ τὴν διαβάθμισιν τῶν θεμελιωδῶν ζητημάτων, ἅτινα ἀφορῶσι τὸν καθημερινὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου. Πολλοὶ θέλουσι νὰ διαστει-

λουν τὴν ἠθικὴν ἀπὸ τὴν οἰκονομολογικὴν ἐπιστήμην, οὐχ' ἦττον ὁμως βαθεῖα μελέτη τῶν πραγμάτων θὰ ἠδύνατο νὰ καταπείσῃ τούτους περὶ τοῦ ἐναντίου, καθ' ὅσον ἤθελον διῶδει οὗτοι, ὅτι ἡ οἰκονομολογικὴ ἰσορροπία ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς ἠθικῆς εἶναι ἀλληλένδετος μὲ αὐτήν. Ἐκεῖ ὅπου ἡ ἀνομία ἤθελε ἐμφυλλοχωρήσει, ἐκεῖ ὅπου ἡ κατάχρησις, ἡ ληστεία ἤθελε κυριαρχήσει πῶς θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἐπίτευξις ἰσορροπίας οἰκονομικῆς καὶ δικαίας κατανομῆς τοῦ πλούτου εἰς τὸν ἐργαζόμενον κόσμον. Ἐφ' ὅσον τὰ διεφθαρμένα κοινωνικὰ στοιχεῖα λυμαίνονται τὴν καρδίαν τῆς πολιτειακῆς ζωῆς πῶς θὰ ἦτο ἐφικτὴ ἡ ἀπότρεψις, ἡ παντελής ἐκμηδένισις τῶν ἐκμεταλλευτικῶν τάσεων, αἵτινες ἀποτελοῦσι στίγμα εἰς τὸν σημερινὸν πολιτισμόν; Ἴδου λοιπόν, ὅτι καθίσταται καταφανές, ὅτι ἡ λογικὴ καὶ δικαία διαρρύθμισις τῶν οἰκονομολογικῶν προβλημάτων προσκόπτει ἐκεῖ ὅπου ἡ ἀνηθικότης ἐμφυλλοχωρεῖ, ἐφ' ὅσον δὲ αὕτη δὲν δύναται νὰ πληγῇ καιρίως οὐδεμία πολιτειακὴ διαρρύθμισις θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ ἐξασφάλισῃ ἰσότητα πραγματικὴν εἰς ὅλας τὰς ἀπόψεις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ἐὰν ἐπομένως ἐξετάσωμεν τοὺς ὅρους, οἵτινες ἀποτελοῦν τὰς ἀρχάς, ὑφ' αἷς λειτουργεῖ ἡ σημερινὴ ζωὴ θὰ ἴδωμεν τὰς δύο ἀπόψεις, αἵτινας παρουσιάζει. Ἡ ἐξασφάλισις ὑγιῶν ἀρχῶν εἶναι ἱκανὴ νὰ ρυθμίσῃ τὴν λειτουργεῖαν ταύτης ὑπὸ εὐνοϊκᾶς συνθήκας, καθ' ὅς ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς μία Ἐπικράτεια εὐρισκομένη ἐν καλῇ καταστάσει θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἐχέγγυον τῆς εὐημερίας εἰς τοὺς ὑπηκόους τῆς ἀπὸ ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ἀπόψεως. Τὸ κεφάλαιον τὸ ὑγιὲς ἐν τῇ Πολιτείᾳ ταύτῃ ἤθελε εὐρίσκει τοὺς ὑποστηρικτάς του, ὡς ἀποτελοῦν τὸ κέντρον τῆς οἰκονομικῆς κινήσεως, ὃ δὲ ἐργάτης ὁ ἔντιμος καὶ φίλεργος ἤθελε ἱκανοποιεῖται χωρὶς νὰ κατατρίβηται καὶ ἐξασθενίξῃ ὑπερμολῶν, οὕτως ὥστε νὰ δύναται νὰ ζῆ ἀνέτως συμεριζόμενος ὅλας τὰς τέρεψις, αἵτινας, ὡς ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα νὰ ἀπολαμβάνῃ καὶ ἐνδιαιτώμενος ἐπαρκῶς νὰ μὴ δυσχεραίνηται οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν του, ὡς ἄτομον, ὡς οἰκογενειάρχης, ὡς ὑπήκοος μιᾶς Ἐπικρατείας τῆς ὁποίας διαχειρίζον-

ται τὴν ρύθμισιν τὴν πολιτειακὴν ἄνδρες ἐμφορούμεναι ἀπὸ ὑγιεῖς ἀρχὰς καὶ εὐγενῆ συναισθημάτων.

Ὅταν ὅμως εἰς μίαν Ἐπικράτειαν ἐμφυλλοχωρήσῃ ἡ διαφορὰ ὑπὸ τὰς πολυειδεῖς αὐτῆς μορφάς, τὴν τῆς κενοδοξίας, τῆς ἀσωτείας, τῆς ἐλλείψεως τοῦ σεβασμοῦ ἀπέναντι τοῦ Νόμου, τῆς ἐλλείψεως ἐμπιστοσύνης πρὸς πᾶσαν ὑγιᾶ ἀρχὴν ἐχούσης κύριος ἀναμφισβήτητον, ὡς ἐδραζούσης ἐπὶ τοῦ δικαίου, ὡς τοῦτο διεμορφώθη ἐν τῇ ἐξελίξει ὀλοκλήρων χιλιετηρίδων, ὅταν παρῆσιν εἰσδύσουσιν εἰς τὰ σπλάχνα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἡ φαυλότης, ἡ ἐξαχρείωσις, ἡ ποταπότης, τότε τίς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐγγυηθῆ, ὅτι τὸ ρεῦμα τῆς καταστροφῆς δὲν ἤθελε κλονίσει ἐκ βάρθρων τὴν εὐημερίαν ἑνὸς λαοῦ, τὸν ὁποῖον ἤθελε ὀδηγήσει εἰς τὴν ἀτίμωσιν, τὴν καταισχύνην, τὸν ἠθικὸν ὄλεθρον ἐγκατασπείρουσα αὕτη τὴν πενίαν τὴν βουλιμίαν, τὴν οἰκονομικὴν ἀποσύνθεσιν; Καὶ τότε τίς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐγγυηθῆ τὴν ἐξασφάλισιν ὄρων εὐνοϊκῶν διὰ τὴν διαρρύθμισιν τῶν οἰκονομολογικῶν προβλημάτων; Οὐδεὶς.

Μόνον ἡ εὐνομία θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ ποτελέσῃ τὸν μοχλὸν τῆς κατ' οὐσίαν ἰσότητος. Ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἠθικῆς, ὁ σεβασμὸς πρὸς ταύτην δύναται νὰ ποτελέσῃ τεκμήριον βελτιώσεως τῶν ὄρων τῆς ζωῆς. Ἐφ' ὅσον δὲ οἱ ἄνθρωποι διακρίνονται παρουσιάζοντες διαφορὰς εἰς τὰ διάφορα στάδια τῆς ἐνεργείας των, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς ἀνισότητος δὲν εἶναι δυνατόν εἰμὴ νὰ ἀπαιτῆται ἰδιάζουσά τις δύναμις, ἥτις νὰ διαρρυθμίξῃ τὴν κατανομὴν τοῦ ὑλικοῦ καὶ ἠθικοῦ φόρου διὰ τὴν ἐργασίαν ἐκάστου ἀναλόγως τῆς ἐνεργητικότητος, τῆς εὐρύτητος τῶν γνώσεων, τῶν ἰδιαζόντων προσόντων καὶ τῆς χρησιμότητος τῆς ἐργασίας.

Ἡ ἀνθρωπίνη διανόησις, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἔθεσε τὰς βάσεις, τὰ θεμέλια, τοὺς ὄρους, τοὺς φραγμοὺς τῆς ἀνθρωπίνης βελήσεως. Διὰ τῶν φραγμῶν αὐτῶν δὲν ἐπετεύχθη ἡ ἐκμηδένισις τῆς ὑστεροβουλίας καὶ τῶν διεφθαρμένων τάσεων τοῦ ἀνθρώπου, οὐχ ἦττον ὅμως τεθέντος χαλινοῦ εἰς αὐτὰς τὸ κακὸν περιεστάλη. Ὁ νόμος εἶναι ὁ φραγμὸς εἰς τὸν ὁποῖον προσκροῦν τὸ ἀδικον ἀναχαιτίζεται καὶ συστέλλεται, ὡς ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς τὸ κύμα, ὅταν ἐκσπᾷ εἰς τὸν βράχον. Καὶ βεβαίως ὑπάρχουν στιγμαὶ ἢ μᾶλλον περιο-

δοι ιστορικά, καθ' ὅς τὸ ἄδικον λυμαίνεται τὴν κοινωνίαν, τὰ ἄτομα, τὰ ἔθνη, τὸν κόσμον ὅλον. Ἀλλὰ κατὰ τὰς περιόδους ταύτας συμβαίνει τοῦτο, διότι ἡ ἐκμετάλλευσις ὑπεισδύει εἰς τὴν πολιτείαν, εἰς τὴν θρησκείαν, εἰς τὴν κοινωνίαν ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐμφυλλοχωρεῖ κλίκα διεφθαρμένων στοιχείων, ἅτινα ὀργιάζουν εἰς τὴν ράχιν μιᾶς ὀλότητος ἀνθρώπων, οἵτινες ἔγιναν θῦμα τῆς ἀτιμωτικῆς τῶν ἐκμεταλλεύσεως. Τότε πλέον οἱ νόμοι μεταβάλλονται εἰς κατοχύρωμα τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης, ἡ θρησκεία μεταβάλλεται εἰς μετοχετευτῆρα τῆς ἀμαθείας διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν ἀτομικῶν ὀρέξεων, ἡ κοινωνία μετατρέπεται εἰς σωματεμπόρων φωλεάν, ὃ ἐγωϊσμὸς καταπνίγει πᾶσαν ἀρχὴν δικαίου καὶ λογικῆς, ἡ ληστεία καὶ ὁ φόνος λυμαίνεται τὰ πάντα, τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καθυβρίζονται κατὰ τὸν μᾶλλον ἀσύστολον ἀναισχυντίας τρόπον. Ἀλλ' ἡ ἱστορία διδάσκει, ὅτι ἡ κυριαρχία τοῦ ἀδίκου εἶναι παροδική. Ἡ ἀκολασία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀργιάζη ἀενάως. Καὶ τότε βλέπομεν, ὅτι αἱ περίοδοι αὗται τερματίζονται μὲ ἐπαναστάσεις, μὲ ἐξεγέρσεις λαϊκάς, καθ' ὅς ἀναχαιτίζεται τὸ ρεῦμα τῆς ἀνηθικότητος καὶ διαφθορᾶς, τὸ δίκαιον ἀποκαθίσταται, οἱ δὲ ὀργιάσαντες εἰς βᾶρος αὐτοῦ τιμωροῦνται ἀμειλίκτως.

Ὅταν οἱ νόμοι λειτουργοῦν κανονικῶς, ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ τὸν γνώμονα τῆς ἠθικῆς διαμορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἡ παιδεία τὴν βάσιν τῆς ἀληθείας, ὅταν χειραγωγεῖται εἰς λαὸς ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην καὶ διοικῆται ἀπὸ κυβερνήτας πεφωτισμένους καὶ ἱκανούς, τότε εἰς τὸν λαὸν ἐκεῖνον κυριαρχεῖ ἡ ἰσότης, τὸ κατ' οὐσίαν δίκαιον, ἡ εὐτυχία. Ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ ρυθμίζει τὴν πνευματικὴν κίνησιν ἡ ἁρμονία, τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ζωὴν ἡ γαλήνη καὶ ἡ χαρά. Δὲν προσκόπτει ἡ λογικότης εἰς τὸν ἐγωϊσμόν, οὐδὲ ἡ ἠθικὴ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν. Ἡ πραγματικὴ ἀρετὴ κυριαρχεῖ, τὸ δίκαιον ἀμοίβεται, ἡ δὲ κακία δεσμεύεται, τὸ ὀρθὸν ἐπαινεῖται, τὸ δὲ ψεῦδος καὶ ἡ ἀπάτη καταστέλλονται.

Ἡ Ἐπιστήμη, ὡς ἐκ τῶν ὄρων ὑφ' οὓς λειτουργεῖ ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ μὴ δυνηθεῖσα νὰ ἐκμηδενίσῃ τὸ ψεῦδος, τὴν ἀπάτην, τὴν ἐκμετάλλευσιν, τὴν διαφθοράν, τὰ δεινά, ἅτινα μαστίζουσι τοὺς ἀνθρώπους παρεισδύοντα εἰς τὰ σπλάχνα τῆς ζωῆς, ἐργάζεται

ἀενάως διὰ τὴν ἐξεύρεσιν τῶν μέσων δι' ὧν ταῦτα εἰς τὸ ἔλαττον ἤθελον περισταλῆ. Οὔτε ἡ ἐπιστήμη, οὔτε τὸ δίκαιον εὐθύ-
 νονται διὰ ταῦτα, διότι εἶναι φυσικῶς καὶ ἠθικῶς ἀδύνατος ἡ
 ἐκμηδένισις τοῦ κακοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀναπότρεπτα τὰ ἐξ αὐ-
 τοῦ προκύπτοντα δεινά. Ἐν ἐκ τῶν δεινῶν τούτων εἶναι ὁ πό-
 λεμος, ὅστις ἐπιβαλλόμενος ὑπὸ τῆς βίας τῶν πραγμάτων ἐχαρα-
 κτηρίσθη, ὡς ἀναγκαῖον κακὸν καί, ὃν οἱ ἀρχαῖοι ἀπεικόνισαν
 εἰς τὴν σκοτεινὴν μορφὴν τοῦ ἀπαισίου Ἄρεως. Ὁ πόλεμος, ἡ
 φοβερὰ αὕτη λύμη, ἣτις δηλητηριάζει τὸ πᾶν σκορπίζουσα τὴν
 φθορὰν, τὴν φρίκην, τὰς καταστροφάς, ὁ πόλεμος ἡ τρομερὰ
 αὕτη λαίλαψ, ἣτις συντρίβει πᾶν, ὅ,τι ὠραῖον καὶ καταθρυμμα-
 τίζει πᾶν, ὅ,τι εὐγενὲς ἔχει ἐγκολπωθῆ ἢ ἀνθρωπότης, τὸ θηρίον
 αὐτό, ὅπερ βουλιμιῶν καταβιβρώσκει σάρκας ὑπάρξεων ἀνθρω-
 πίνων καὶ πίνει αἷμα διὰ νὰ κορέσῃ τὴν δίψαν του, ἡ ὀργὴ αὕτη
 τοῦ ὑπερτάτου τὴν ζωὴν διέποντος ὄντος, τῆς ὑπερτάτης ὑπάρ-
 ξεως, ἣτις ἐταξιθέτησε τοὺς νόμους τῆς αἰωνιότητος ὁ πόλεμος
 λέγω, ὅστις διασαλεύει ἐκ βάθρων τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἔχει, ὡς
 ἀφετηρίαν τὴν διαφθορὰν, τὴν ἠθικὴν ἀνισοροπίαν. Ὅταν
 ἐπέλθῃ σύγκρουσις τῶν δικαιωμάτων ἑνὸς λαοῦ, μιᾶς Ἐπικρα-
 τείας, μιᾶς ὀλότητος ὀργανωμένης καὶ ἐμφανιζομένης ὑπὸ τὴν
 νομικὴν προσωπικότητα πολιτειακῆς συγκροτήσεως, δικαιωμάτων,
 αἵτινα ζητεῖ νὰ ἐπιβουλευθῆ ὁ λαὸς ἐτέρας ἐπικρατείας, τότε ὁ
 πόλεμος εἶναι μοιραῖος. Ἡ ἱστορία δὲ ἀποδεικνύει, ὅτι εἰς τὴν
 περίπτωσιν αὐτὴν νικᾷ ὁ ὑπεραμεινόμενος τοῦ δικαίου. Οὐδέποτε
 ἡ ἐγωπάθεια, οὐδέποτε αἱ ἀτομικαὶ φιλοδοξίαι, οὐδέποτε ἡ ἀπλη-
 στία ἑνὸς μονάρχου εἶναι δυνατὸν νὰ σβύσουν τὸ δίκαιον, νὰ κα-
 ταπνίσουν τὰ ἱερὰ δικαιώματα τῆς ἐλευθερίας. Ὁ φιλελεύθερος καὶ
 φιλοδίκαιος λαὸς ἔχων τὴν ἠθικὴν δύναμιν ἐπίκουρον διεπόμε-
 νος ἀπὸ εὐγενεῖς ἀρχὰς καὶ ὑγιᾶ συναισθήματα ὑπεραμεινόμενος
 ὑπὲρ τοῦ στοιχειώδους δικαιώματος τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας
 νικᾷ τὴν ἀπολυταρχίαν ἀναχαιτίζον τὸ ρεῦμα τῆς ὀλοκληρωτικῆς
 καταστροφῆς. Ὁ Λεωνίδας ἐνίκησε τοὺς Πέρσας, τὸ ρεῦμα αὐτὸ
 τῆς ἀπολυταρχικῆς βαρβαρότητος, ὅπερ ἐξεχύθη ἀπὸ τὰ βάθη
 τῆς Ἀσίας, ὁ Ὀδυσσεὺς ἔθηκεν τέρμα νικηφόρον εἰς τὸν πόλεμον
 τὸν Τρωϊκόν, διότι εἶχον ἐπικούρους τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἠθικὴν.

Ἔτερα δεινὰ εἶναι αἱ σωματικά, ψυχικά καὶ διανοητικά νόσοι πάντα ἐκπηγάζοντα ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀνωμαλίας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τῆς ἐπιστήμης ζητούσης νὰ περιστείλῃ ταῦτα βελτιώουσα τοὺς ὅρους τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ἡ εὐτυχία τῆς ἀνθρωπότητος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς παγκοσμίου θελήσεως, ἣτις καθυστεροῦσα ἀπὸ τινων ἀπόψεων γίνεται ἀφρητορία μὴ ἀποδόσεως πλήρους δικαιοσύνης. Ἡ καθυστέρησις αὕτη γίνεται ἢ πηγή ὅλων τῶν δεινῶν, ἢ πηγή ὅλων τῶν δυσχερειῶν, αἵτινες ὄχι μόνον πρόσκομμα γίνονται εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς εὐδαιμονίας, ἀλλὰ πολλάκις τελείως παραγκωνίζουσι ταύτην πληροῦσαι τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ συμφορᾶς καὶ ἀθλιότητος. Ἡ ἔλλειψις τῶν δεινῶν προϋποθέτει ἰδεατὴν δικαιοσύνην ἐπικρατοῦσαν, ἢ δὲ ἰδεατὴ δικαιοσύνη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐδράζῃ εἰμὴ ἐπὶ κόσμου, ὅστις στερεῖται ἀτελειῶν, ἐλαττωμάτων, ὅστις εἶναι γυμνὸς ἀπάτης, ἐπισφαλῶν ἀντιλήψεων, ἐγωϊσμοῦ, ἀσθενειῶν. Μόνον ἐπομένως, ὅταν αἱ ἀτέλειαι ἐκλείψωσι θὰ συνεκλείψωσι καὶ τὰ δεινὰ. Ἐὰν στρέψῃ τις ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς παγκοσμίου ἀνθρωπίνης δράσεως θὰ ἴδῃ, ὅτι ὑπάρχουσιν ἔθνη τελείως ἀπολίτιστα, ἔθνη τῶν ὁποίων οἱ ὑπήκοοι διάγουσι βίον ζωώδη, ὑπάρχουσιν ὀλόκληροι ἐκτάσεις γῆς εἰς τὰς ὁπρίας βασιλεύει ἢ ἀγριότης τῶν ἠθῶν, ἢ ἀμάθεια, ἢ διαφθορά, τὸ ψεῦδος, ἢ ἐκμετάλλευσις, ἢ ἐπιβουλή, ὑπάρχουσιν ἔθνη, ἅτινα ὑποστηρίζουσι τὴν μοναρχίαν, ἣτις εἶναι ἢ ἐνσάρκωσις τῆς μᾶλλον ἐκδήλου ἐκφάνσεως τοῦ κορυφώματος τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ὅστις εἶναι ἢ μεγαλυτέρα χλεύη καὶ τὸ μεγαλύτερον ὄνειδος τῆς δικαιοσύνης, τὸ μεγαλύτερον στίγμα διὰ πᾶντα θεῖον καὶ ἀνθρώπινον νόμον.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκλείψωσι τὰ δεινὰ, ἅτινα συμμεριζόμεθα ἐφ' ὅσον τὰ βαθύτερα αἷτια αὐτῶν ὑπολανθάνουσι ἐν ἡμῖν; Ἡ διόρθωσις ἤθελε μειώσῃ ταῦτα, ὁποῖος ὅμως τρόπος πρὸς τοῦτο δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ; Ὁ Μπολσεβικισμὸς ἀπαντᾷ ἢ βία, ἡμεῖς λέγομεν ὄχι καθ' ὅσον βία καὶ τελειότης εἶναι δύο πράγματα τελείως ἀντίθετα. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἴσως ἤθελε λυθῇ ἐντῶ ἀπωτέρω μέλλοντι καθ' ὃ οἱ λαοὶ ἤθελον ἀνακαινισθῇ ἀποβάλλοντες πολλὰ μειονεκτήματα ἀπεκ-

δυόμενοι πολλῶν κακιῶν ἀναβαπτιζόμενοι εἰς τὴν κολυμβήθραν τῆς συνειδήσεως τοῦ πραγματικοῦ συμφέροντος.

Μία κοινωνία διεθνoῦς δικαίου ἀντιπροσωπευομένη ἀπὸ ἐντίμους καὶ εἰλικρινεῖς τῆς δικαιοσύνης στυλοβάτας ἤθελε συνδέσει πάντα τὰ ἔθνη μὲ τοὺς σφικτοῖς δεσμοὺς τῆς ἀλληλεγγύης καὶ ἤθελε προλάβει πᾶσιν τυχὸν ἀφορμὴν ρήξεως, πᾶν αἴτιον χαλαρώσεως τῆς ὁμοφωνίας ἀναζητοῦσα δὲ τὰ αἴτια ταύτης καὶ τοὺς προκαλοῦντας αὐτὰ ἤθελε προβαίνειν εἰς ἀνάλογον τῶν δημιουργῶν τούτων τιμωρίαν. Μόνον διὰ ταύτης ἤθελον περιστάλῃ οἱ πόλεμοι, οἵτινες ὄντες ἀπότοκοι τῶν ἀτελειῶν τῶν ἐγκατεσπαρμένων εἰς τοὺς ἀνθρώπους δημιουργοῦσι αὐτοὺς καὶ οὐχὶ διὰ τῆς ἀνατροπῆς, ἣν ὑπέδειξε ὁ Τολστόη καὶ υἱοθέτησε ὁ Μπολσεβικισμός, ὅστις Τολστόη ἐνόμισε, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκλείψωσι τὰ δεινὰ διὰ ταύτης, τὰ δεινὰ, ἅτινα ἐμφανίζονται ὑπὸ τὴν εὐρείαν κλίμακα ἔθνῶν, ἅτινα χιλιάδες μίλια ἀπέχουσι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν δόνησιν ἣν ἀσκεῖ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὁ κολοφῶν τοῦ ἐγωῖσμοῦ ὁ ἐνσαρκούμενος εἰς τὴν μοναρχίαν ὑπὸ τὰς ποικιλομόρφους ἐλαττωματικότητας καὶ παρατυπίας, αἵτινες διέπouσι τὰς συνειδήσεις τὰς ἀνθρωπίνους καὶ δημιουργοῦσι χάος. Καὶ οὕτω ἡ διδασκαλία τοῦ Τολστόη διαλύεται, ὡς πομφόλυξ πρὸ τοῦ ἰσχυροῦ ἀνέμου τῆς λογικῆς, ἣτις διέπει τὰ πράγματα, πρὸ τοῦ ἀκατανικήτου ροῦ τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ἡ ἁρμονία, ἣτις διέπει τὴν φύσιν εἶναι τὸ κάτοπτρον ἑνὸς ἰδεατοῦ κόσμου, ὅστις εἶναι ὁμαλός, ὠραῖος, ὄνειρώδης, τέλειος, εἰς ὃν βασιλεύει τὸ ἀφύθαστον τῆς τελειότητος, τὸ ἀνέφικτον τοῦ κάλλους, τὸ ὑπέρολαμπρον τοῦ ἰδεατοῦ. Ὁ ἀνθρώπινος ὅμως τροχὸς ὁ διολισθαίνων εἰς τὴν κλίμακα τοῦ χρόνου ὑπὸ τὰς σιδηρὰς γραμμὰς τῶν νόμων, ὁ τροχὸς οὗτος προὑποθέτει ἀτελείας ἐξ οὗ ἐκφεύγουσι ἀκτῖνες μὲ δυνατὴν τελειότητα. Τὸ πρέπον εἶναι τὸ σημεῖον τοῦ Ἰδεατοῦ, ἡλίου θείου, ὃν μόνον ἡ ἀνθρωπίνη φαντασία διαισθάνεται περιβρεχομένη μὲ τὰς ἀκτῖνας τοῦ πλουσίου φωτὸς αὐτοῦ. Ὁ ἀνθρώπος δὲν ἐνεργεῖ ἐντὸς τοῦ προέποντος ἀλλὰ τοῦ δυνατοῦ, ὁ ροῦς τῆς κακίας εἶναι τοσοῦτον ἰσχυρὸς πολλάκις, ὥστε εἶναι φυσικῶς καὶ ἠθικῶς ἀδύνατον νὰ

διατηρήσει σταθερὰν βάσιν ἢ ἀρετή, ὅπότεν αὕτη κύπτουσα ὑπέκει εἰς τὴν ἀσύμφωνον πρὸς τὴν συνείδησιν τοῦ καλοῦ ἐνέργειαν. Αἱ φυσικαί, ἠθικαὶ καὶ διανοητικαὶ διαφοραὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι τόσον κολοσσιαῖαι, ὥστε εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐνότης. Αἱ διαφοραὶ τῶν ἐνστίκτων, τῶν συναισθημάτων, τῶν κλίσεων, τῶν χαρακτήρων, τῶν ἀντιλήψεων, τῶν ἠθῶν εἶναι τὰ μεγάλα χάσματα, αἵτινα, ὅστις δήποτε θελήσει νὰ ἐξοιδετερώσῃ θὰ ἀστοχήσῃ κατὰ τὸν οἰκτροτέρου τρόπου. Εἶναι αἱ ἀνομοιότητες ἐκεῖναι, αἵτινες ἔγιναν ἡ ἀφετηρία τῆς δημιουργίας τῶν διαφορῶν κοινωνικῶν τάξεων. Μόνον ἡ σύμπνοια καὶ ἡ ὁμοφωνία δύναται νὰ ἐνώσῃ ψυχικῶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ μεταβάλλῃ οὐσιωδῶς τὴν κατάστασιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἀλλὰ τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ συνόλου τῶν Ἀνθρώπων.

Ὄταν τὸ σύνολον ὁμοφωνήσῃ ὅλα τὰ δεινὰ παύουν, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχουν ἀντιγνώμια οὐδεὶς πρέπει νὰ ἀναμένῃ ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν δεινῶν. Ὄταν οἱ ἀνθρώποι πεισθῶσι περὶ τῆς ἀνάγκης, ὅπως ὁμοφωνήσουν, τότε ἤθελε ἐπιτευχθῆ ἡ διόρθωσις. Ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁμοφωνίας, εἴαν τις ἤθελε ἐξεύρει, οἱ δὲ λαοὶ δεχθῶσι ταῦτα τοῦτο ἤθελε εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς λήξεως τῶν δεινῶν. Ἐφ' ὅσον ὅμως ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον ἀτέλειαι, ὧν ἡ ἀρσις ἤρτηται ἐκ τοῦ συνόλου, ἀτέλειαι ἐγκατεσπαρμέναι εἰς τὴν κοιλάδα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ὧν τὰ αἴτια βαθυτέρα ὄντα δὲν δύνανται νὰ ἐκριζωθοῦν, τότε θὰ κυριαρχῆ τὸ ἀτελὲς σύνολον, ὅπερ διασταθμίζον τὴν τύχην τουθὰ ἀποτίῃ μὲ βαρύτερον φόρον ἐκάστην του παλινδρομήσιν. Ὄταν τὸ σύνολον ἐνεκεν τῶν ἀτελειῶν του ὄχι μόνον δὲν ὑποστηρίζῃ τὴν παγκόσμιον δικαιοσύνην οὕτως ὥστε αὕτη νὰ ἐξασφαλίζηται ἀπὸ ὅλων αὐτῆς τῶν ἀπόψεων, τότε τὸ σύνολον θὰ ἐκτίῃ τὰς συνεπείας τῶν ἀτελειῶν του ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ εἴσοδος τοῦ συνόλου τῶν Πολιτειῶν καὶ ἀνθρώπων εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τελειότητος θὰ εἶναι ἡ ἀπαρχὴ ἐπικρατήσεως ὁμοφωνίας, εἰρήνης, συνεργασίας, εὐδαιμονίας. Ἐφ' ὅσον τὸ σύνολον λόγῳ μειονεκτικότητων, ἀτελειῶν, σφαλερῶν ἀντιλήψεων, αἰτίων ἐκφυγῆς ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ἠθικοῦ, λογικοῦ νόμου, εἴτε εἰς τὸ παρελθόν, εἴτε ἐν τῷ παρόντι καὶ λόγῳ φυσικῶς ἀδυνάτου τῆς ἀποφυγῆς τούτων εἶναι φυσικῶς, ἠθικῶς καὶ λο-

γικῶς ἀδύνατος ἢ ἐπίτευξις ἐναρμονήσεως τῶν σχέσεων ὅλων τῶν ἀτόμων, ὅλων τῶν ἔθνῶν, εἶναι ἀνέφικτος ἢ συμφωνία ἢ πλήρης καὶ διαρκῆς λόγῳ τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἐκμηδενίσεως τῶν ἀνθρωπίνων ἀτελειῶν καὶ τῆς ἐπικρατήσεως τελειότερας δικαιοσύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Τὸ πνεῦμα τῆς Εὐαγγελικῆς ἰδεολογίας εἶναι ἡ ἀλληλεγγύη, ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς γονεῖς, ἡ ὑποστήριξις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἡ ἀνύψωσις τῆς γυναικός, ἡ ἐξευγένισις καὶ ἐξύψωσις τῶν συνειδήσεων, ἡ ὑποστήριξις τῆς ἐνδεείας καὶ ἡ ἀδιάρρηκτος ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων. Ὁ λιτὸς βίος τοῦ μάρτυρος τοῦ Γολγοθᾶ καταδεικνύει, ὅτι οὗτος ἀγαπᾷ τὴν μετριοφροσύνην καὶ τὴν ἐγκράτειαν ἐξυμνεῖ δὲ τὴν ἀγνότητα καὶ καθαρότητα τῆς συνειδήσεως, ἥτις εἶναι τὸ ἔνδυμα τοῦ ἐξηυγενισμένου τύπου τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Δὲν εἶναι οὗτος ἀπαισιόδοξος, οὔτε παρουσιάζει ὄψιν βαρεῖαν καὶ σκοτεινὴν, ἀντιθέτως εἶναι γλυκύς, σαγηνεύει τὰ πλήθη, κερδίζει τὰς συνειδήσεις μὲ ἓνα του μόνον βλέμμα. Πνέει ὡς ἡ γλυκεῖα αὔρα τῆς ἀνοιξέως, ἡ φωνὴ του εἶναι ἀρμονία μουσικῶν τόνων θείου ἄσματος. Δὲν καταφέρεται οὗτος ὁ τῆς Εὐαγγελικῆς ἰδεολογίας μυσταγωγὸς κατ' οὐδενὸς προσμειδιᾶ δὲ εἰς τὰ πλήθη, ἅτινα χαρακτηρίζει ὡς ἀμνοὺς, ἀνεξίκακα καὶ ἀθῶα ὄντα, εὐγενεῖς καὶ ἀγαθὰς ὑπάρξεις. Θέλει νὰ μεταγγίσῃ νὰ μεταλαμπαδεύσῃ εἰς αὐτὰ τὴν πραγματικὴν χαρὰν, θέλει νὰ τὰ περιλούσῃ μὲ τὸ φῶς τῆς ἱερᾶς εὐδαιμονίας, θέλει νὰ τὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν πηγὴν τῆς ἀληθοῦς ὡραίας ζωῆς, θέλει νὰ τοῖς ἐξασφαλίσῃ τὸν χυμὸν τῆς ἡδύτητος τῆς αἰωνιότητος, ἥτις ἐνυπάρχει εἰς τὴν οὐσιαστικὴν ἀρετὴν, θέλει νὰ τοῖς ἐμφυσήσῃ τὴν ὑγείαν, τὰ εὐγενῆ συναισθήματα καὶ τὴν διαύγειαν καὶ φωτεινότητα τῆς κρίσεως. Πολλάκις ὁ εὐγενὴς αὐτοῦ σκοπὸς τὸν ἐξυψώνει ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τὸν ὀδηγεῖ εἰς μίαν ὑπερτέραν καὶ ὑψηλοτέραν ἀντίληψιν, ἣν ἀποκαλεῖ Πατέρα οὐράνιον, ὅστις εἶναι ἡ πηγὴ τῶν ἐμπνεύσεών του. Τὸν βλέπομεν

τότε οἶωνεἰ ἀνερχόμενον εἰς τὸ ὕψος τοῦ νόμου τῆς ζωῆς, ὃν οὐ-
τος ἐκπροσωπῶν πρὸς στιγμὴν ἀπηχεῖ τὰς ὑπαγορεύσεις αὐτοῦ.
Ἡ Εὐαγγελικὴ συνείδησις εἶναι ἡ πηγὴ ἀνεξικακίας καὶ ἐλέους,
εἶναι ὁ φάρος ὁ φωτίζων τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν εὐδαι-
μονίαν, ἣτις ἐξεικονίζεται διὰ τῆς Οὐρανίου Βασιλείας, ἧς ὁ
ὄριζων περιβάλλεται μετὰ τὸ πλούσιον γαλήνιον φῶς τῆς ἀνεξαν-
τλήτου χαρᾶς, ἣτις εἶναι ὁ Βασιλεὺς τῆς ἐσωτερικῆς ὠραιότητος
τῆς ζωῆς, Βδελύττεται ὁ μέγας Ἰδεολόγος, ὁ στυλοβάτης τῆς
Εὐαγγελικῆς Ἰδεολογίας τὸν πλοῦτον, ὅστις δημιουργεῖ τὴν
ἄσωτίαν, τὴν ἀργίαν, τὴν κατάχρησιν, θέλει δὲ τὸν ἄνθρωπον
κυρίαρχον τοῦ χρήματος καὶ περιφρονητὴν τοῦ πλούτου, ὅστις
ἀποτυφλώνει τὰς συνειδήσεις καὶ καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους δού-
λους ἐλαττωμάτων καὶ παθῶν.

Ὁ Ἰησοῦς ὑμνεῖ τὴν ἐργασίαν καὶ θαυμάζει τὸ μεγαλεῖον
τῆς φύσεως ἐν τῇ λαμπρότητι τοῦ ὀρίζοντος τῆς ὁποίας ἀντικα-
τοπτρίζεται ἡ εὐφροσύνη ἢ ἐκπηγάζουσα ἐκ τοῦ κάλλους τῆς ἀθα-
νασίας καὶ ἐξ ἧς ἀρύεται τὰς ὠραίας του παραβολάς. Ἐπάνω εἰς
τὰ ἐκτεταμένα πεδία τῆς φύσεως, ὅπου ὁ ἄνεμος τῆς ἀγνότητος
καὶ ἡ αὔρα τῆς ὑγείας βασιλεύει, ἐκεῖ εἰς τὸ θεῖον πλαίσιον
τῆς ἐκπάγλου μητρὸς Φύσεως, ἐκεῖ διδάσκει τὴν ἀγάπην πρὸς
τὸν Νοῦν, ὅστις διέπει τὴν ἀνωτέραν ζωὴν, ὅστις εἶναι ὁ δημι-
ουργὸς τῶν πάντων, ὃν μόνον διὰ τῆς ἀγνῆς ψυχῆς δύναται τις
νὰ διαισθανθῆ. Καταφέρεται ἐναντίον τῶν θρησκευτῶν, αἵτινες
τότε ἦσαν ἡ πηγὴ τῆς διαφθορᾶς, τῆς ἀσωτίας, τῆς ἐκμεταλλεύ-
σεως, τῶν δεισιδαιμονιῶν, τῶν ἀθλιότητων, αἵτινες, ὡς ζιζάνια
ἦσαν ἐγκατεσπαρμένα εἰς τὴν ζωὴν, ζητῶν νὰ ἰδρῦσῃ τὴν
Ἐκκλησίαν τοῦ Πνεύματος καὶ καθιερώσῃ τὴν νοητικὴν λατρείαν.
Βδελύττεται τοὺς τύπους, τοὺς περιορισμούς, τὰ ἐγκόσμια. Ἡ
φωνὴ του εἶναι τόσον γλυκεία καὶ ἐπιτακτικὴ, ὥστε καὶ αὐτοὶ
οἱ ἀσθενεῖς τὸν ἀκούουν ὄντος τοῦ λόγου τοῦ ἀντιφαρμάκου τῆς
ὀδύνης, τοῦ πόνου καὶ τῆς ψυχικῆς ἀγωνίας. Διαλαλεῖ. ὅτι τὰ
πάντα εἶναι δυνατά, διαλαλεῖ ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ φύσις πιστοποιεῖ,
ὅπερ ἡ σάλπιγξ τῆς Ἰστορίας διατυμπανίζει, διαθρυλεῖ τὴν
στεντορίαν αὐτὴν ἀλήθειαν καὶ ψελλίζει λόγους θαυμασμοῦ καὶ
ἐκστάσεως ἀπέναντι τοῦ ἡθικοῦ Πατρὸς εἰς ὃν οὐδὲν εἶναι δυσ-

πρόσιτον πρὸ τοῦ ὁποίου τὰ πάντα ὑποχωροῦσι, θαυματουργεῖ καὶ αὐτὸς ὑπερνικῶν τὰ πάντα διὰ τοῦ ἠθικοῦ σθένους, θαυματουργεῖ ὑπεκφεύγων κολοσσιαίους κινδύνους, ὡς ἐθαυματούργησαν οἱ ἐν Θερμοπύλαις, οἱ ἐν Πλαταιαῖς, οἱ ἀγῶνες ὅλοι, οἵτινες ἐξορμῶντο ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀλκῆς τοῦ δικαίου, ὡς θαυματουργεῖ νῦν ἡ ἐπιστήμη, ἡ σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὰς ἠθικὰς καὶ σωματικὰς λίμας συνεχίζουσα τὸ ἔργον τοῦ ἐξαιρέτου ὄντος τοῦ Ἰησοῦ, ἥτις ἐθραυσε ὅλα τὰ ἐμπόδια κατισχύουσα καὶ κυριαρχοῦσα ἐν τοῖς πᾶσι καὶ βαίνουσα πρὸς τὴν πλήρη καὶ ὀριστικὴν νίκην.

Ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἐκείνη, ἥτις συνεχίζει τὸ ἔργον αὐτοῦ ζητοῦσα νὰ ἐνισχύσῃ ἠθικῶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀνυψοῦσα αὐτοὺς διανοητικῶς νὰ τοῖς ἐξασφαλίσῃ τὰ μέσα τῆς θεραπείας τῶν δεινῶν, ἅτινα ἀνακύπτοντα ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης ἀτελείας μειοῦσι τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀκμαιότητα τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ἧς ἐδράζει ἡ εὐδαιμονία αὐτοῦ. Δὲν ἀρονοῦμαι ἐν τούτοις, οὐδὲ τα πράγματα μοὶ ἐπιτρέπουν τοῦτο, ὅτι ὑπάρχουν ἐπιστήμονες, οἵτινες χρησιμοποιοῦσι τὰς γνώσεις πρὸς διαστροφὴν τῆς ἀληθείας, πρὸς ἐπισκότισιν τοῦ ὀρθολογισμοῦ, πρὸς ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀπλοϊκῶν δι' ἰδιοτελεῖαν συμφέροντα, τῶν ἐπιστημόνων καπήλων τῆς ἀληθείας διεστραμμένων καὶ ἐκφύλων διαφθορέων. Ἐὰν δὲ προσθέσωμεν εἰς τούτους καὶ τὸν ἀμαθῆ κληρὸν, οὗ ἡ ἀμάθεια λυμαίνεται τὰς συνειδήσεις καὶ φθείρει τὸν ὀρθολογισμόν καὶ τὴν ἐκκλησίαν ὑφ' ἣν στεγάζεται οὗτος καὶ ἐν ἧ ὁ λαὸς προστρέχων νανουρίζει τὴν σκέψιν του, διαστρέφει τὸν νοῦν του θὰ ἴδωμεν ὀπὸς εἶναι ἡ χρεωκοπία τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν καὶ ὅποια εἶναι ἡ μορφή, ἣν ἔλαβον αὐταὶ ἐμφανιζόμεναι ὑπὸ τὴν καλύπτραν τῆς πενθίμου περιβολῆς τοῦ ἀμαθοῦς κληροῦ, ὅστις προΐσταται τοῦ ἀμαθοῦς λαοῦ. Οὗτοι εἶναι ὑβρις τῆς ἐπιστήμης, ὑβρις διὰ τὴν ἀλήθειαν, τὸν ὀρθολογισμόν, τὴν παιδείαν, τὸν πολιτισμόν.

Ὁ ναὸς τῆς σκέψεως, ὅστις εἶναι ὁ ἀληθὴς ναὸς, ὃν ἠθέλησε νὰ ιδρύσῃ ὁ Ἰησοῦς καὶ ὅστις ἀχειροποίητος ὢν ἀνεστήθη ἐν τῇ συνειδήσει τῆς Ἐπιστήμης, ὁ ναὸς οὗτος θὰ κατισχύσῃ καὶ θὰ εἶναι ὁ ναὸς τοῦ μέλλοντος, ὅστις θὰ συμβολίζῃ τὸν φάρον ἐξ

οὐ θὰ ἐκπέμπωνται αἱ ἀκτῖνες τῆς ἀληθείας. Καί τότε θὰ λάμψη μία διαύγεια ἐνὸς ἐξαιρετοῦ φωτὸς τοῦ τῆς νίκης καὶ δόξης τῆς Ἐπιστήμης, ἣτις θὰ συνδέσῃ τὴν ἀλήθειαν μὲ τοὺς ἀνθρώπους εἰς οὓς θὰ ἀποδώσῃ τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ νοός.

Ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐδίδαξε ὁ μάρτυς τοῦ Γολγοθᾶ, ὁ τῆς ὑψηλῆς Εὐαγγελικῆς Ἰδεολογίας γεννήτωρ, ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἐνηρομονίσθη μὲ τοὺς ὑψηλοὺς αὐτοῦ λόγους, ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἔσχε τὴν τύχην νὰ ἀκούσῃ τὴν μουσικὴν τοῦ εὐγενοῦς κηρύγματος τῆς μελλούσης εὐδαιμονίας, ὁ λαὸς οὗτος τὸν ὁποῖον ἠγάπησε, τὸν ὁποῖον ἐξετίμησε καὶ μεθ' οὗ συνέζησε, ὁ εὐγενὴς αὐτὸς λαός, τὸ ἀνεξίκακον ποιμνιόν του, ἰδοὺ αὐτὸ φρυάττον πρὸ ἐκείνου, ἰδοὺ αὐτὸ ζητοῦν τὸν θάνατόν του, τὴν καταδίκην του καὶ ἰδοὺ αὐτὸς προσμειδιῶν καὶ ἀπεκδεχόμενος τὸν θάνατον ἀπὸ ἐκείνους, οὓς ἠγάπησε καὶ ἐξηκολούθει νὰ ἀγαπᾷ καὶ οὓς συγχωρεῖ. Ἀφορμὴ τούτου ὑπῆρξεν ὁ Φαρισαϊσμός, ὅστις ἀπετελεῖτο ἀπὸ δικησοφόρους, κληρικούς καὶ νομικοὺς διεφθαρμένους, ὅστις ἦτο τὸ πνεῦμα τῆς διαφθορᾶς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους, ὅπερ προπαρεσκεύασε τὸ μαρτύριον τῆς Εὐγενεστέρως Ὑπάρξεως, ἣν εἶδε τὸ φῶς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὁ Φαρισαϊσμός ὅμως ἐνεκρώθη, ἡ Ἰδέα τῆς ἀληθείας ἀνεστήθη, ἵνα ἡ ἐξέλιξις τοῦ χρόνου ὀδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν σημερινὴν μορφήν, τὴν εἰδωλολατρικὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅστις ἀντιπροσωπευόμενος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς προκαταλήψεως καὶ ἀμαθείας ἀποτελεῖ στίγμα τῆς Εὐγενοῦς Ἰδεολογίας τοῦ Εὐαγγελίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

ΗΘΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ

Τὸ νὰ μετέχη τις ἐπιλαμβανόμενός τινος εἶναι ἀνάγκη, τὸ νὰ συμπαρασυρθῇ ἀπὸ τι εἶναι πάθος. Τὸ πάθος εἶναι σκιά, ἣτις ἐπισκοτίζει τὸ φῶς τῆς κρίσεως. Αἱ ἀνάγκαι εἶναι ὄροι τῆς ζωῆς, χαρακτηρὲς ἀπόψεις ἐκδηλώσεις ταύτης, τὰ πάθη εἶναι ὄλαι αἰθρομαί, ὅλα τὰ ἀκατάσχετα ρεύματα τῆς σκέψεως, τῶν συναισθη-

μάτων, τῶν σωματικῶν ἡδονῶν. Τὰ πάθη ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν πνευματικῶν, ψυχικῶν, ἢ σωματικῶν δυνάμεων, καθ' ὅσον αἱ ὁρμαὶ δι' ὧν ταῦτα ἐκδηλοῦνται προϋποθέτουν καταβολὴν ὑπερμέτρων πνευματικῶν, ψυχικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων, τὰ πάθη ἀπορροφοῦν τὴν σκέψιν, τὸ συναίσθημα, κατευθύνουν τὸν ἄνθρωπον, τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ εἰς ὀρισμένον σημεῖον. Ὁ ἄνθρωπος τότε ὀδηγεῖται εἰς τὴν ἐξάντλησιν, ἧς συνέπεια εἶναι ἢ πνευματικὴ κατάπτωσις, ἢ ἠθικὴ μείωσις, αἷτινες ἀνοίγουν τὸν δρόμον ὅστις ἄγει εἰς σωματικὰ καὶ ἠθικὰ ἐρείπια. Τὸ μέτρον εἶναι ἀρετὴ, ἣτις συνοδεύεται μὲ ὅλα τὰ προσόντα, ἅτινα ἐξυψώνουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς πραγματικῆς ζωῆς, ἣτις συνίσταται ἀπὸ τὸ ἠθικὸν σθένος, τὴν πνευματικὴν ρώμην, τὴν ὑγείαν, τὴν ψυχικὴν γαλήνην ἄνευ τῶν ὀποίων ἢ ἀνθρωπίνη ψυχὴ σφραδάζει ὑπὸ τὸ βαρὺ πέλημα τῆς ὀδύνης. Ἡ κατάχρησις εἶναι ἢ ἀφειτηρία τῆς κακίας, ἧς οἱ ὀπαδοὶ ἀποτελούμενοι ἀπὸ τοὺς ἐκ τῆς ζωῆς ἐκτροχιασθέντας, οἷτινες γυμνηλοὶ εὐγενῶν αἰσθημάτων ὄντες πληροῦνται ἀσθενειῶν καὶ ἀθλιότητων πρὸς τὸν ὀποίων ὠχρῶ ἢ ἀνθρωπίνη ζωὴ.

Πρὸς ἀντιστάθμισιν τοῦ κόρου, ὅστις προέρχεται ἐκ τῆς ἀπληστίας εἰς ἣν ὠθεῖ ἢ διεστραμμένη ἀντίληψις τῶν ἐκφύλων ὀργασμῶν προαπαιτεῖται ἢ ἀποχή, ἢ ἀκρασία, ἵνα ὁ ὀργασμὸς τοῦ ζωϊκοῦ ὄντος ἐπανακάμψῃ εἰς τὸ μέτρον. Ἡ πάλη τοῦ ψυχικοῦ ὀργασμοῦ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην παρουσιάζει ἐκτροπὸν ὄψιν τραγικότητος, ὃ ἄνθρωπος κηλινδοῦται εἰς τὸ μαρτύριον καὶ τὴν ἀγωνίαν μετὰ τὸ ὀποῖον συντελεῖται ἢ ἠθικὴ ἀποκατάστασις, ἢ ἐπανάκαμψις εἰς τὸν νόμον τῆς ἠθικῆς ζωῆς, εἰς τὸ μέτρον. Ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ, ὡς μὴ ἐμπαγιωθεῖσα εἰς τὴν ἀρετὴν ἀλλὰ βαίνουσα πρὸς αὐτὴν ὑφίσταται δεινὸν μαρτύριον, οἱ πόλεμοι λυμαίνουσι τὰ ἐκτενῆ πεδία τοῦ ἐγκοσμίου ὀρίζοντος, ἢ πενία σπαράσσει τὰ σπλάχνα τῆς ἀνθρωπότητος, αἱ λίμαι καὶ ὁ ἐκφυλισμὸς διαχέουσι πανταχοῦ τὸ δηλητήριόν των, τὸ αἷμα ρέει ἀκαταπαύστως, αἱ ὀδύνη καὶ τὰ δάκρυα ποταμηδὸν χύνονται, ὁ πλοῦτος δημιουργεῖ τὴν ἀσωτίαν, τὴν φθορὰν καὶ τὴν κτηνωδίαν.

Ὁ ἄνθρωπος κερδίζει τὴν ζωὴν, ἐφ' ὅσον ἴσταται ὑπεράνω

αὐτῆς συμμεριζόμενος πάντων, μηδὲν ἀποφεύγων καὶ μηδὲν ἀφί-
νων νὰ τὸν συναρπάσῃ. Ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου δὲν ὑπάρχει
οὔτε εἰς χρόνον, οὔτε εἰς τόπον. Τὸ ἰδεῶδες εἶναι τὸ ὄνειρον
τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, ὅπερ ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πε-
ρικλεισθῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ δυνατοῦ καὶ δὲν δύναται νὰ συν-
δυσασθῇ μὲ τὴν ὕλην καὶ τοὺς νόμους, οἵτινες διέπουν τὴν αἰ-
σθητὴν ζωὴν. Ἡ δραῖσις, ἡ ἀντίδρασις, ἡ γέννησις, ἡ ἀκμὴ
καὶ ἡ παρακμὴ, ἅτινα συνιστῶσι τὸν κύκλον τῆς ἐξελισσομένης
ζωῆς εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον νὰ συνδυασθῶσι μὲ τὸ ἰδεῶδες,
εἰς ὃ ὁ ἀνθρώπος προστρέχων ἀρύεται τρυφήν καὶ παρηγορίαν,
σθένος καὶ ἀναζωπύρησιν εἰς τὰς στιγμὰς ἐκ τῶν ὁποίων ἐξέρ-
χεται συντετριμμένος, ἀπὸ τὸν ἠθικὸν κάματον, ὃν ὑφίσταται κατὰ
τὰς κρίσιμους στιγμὰς τῶν μεγάλων δοκιμασιῶν ὑπὸ τὸ κράτος
ἰσχυροτάτων ψυχικῶν κλυδωνισμῶν.

Ὁ Σκοπὸς τῆς Πολιτείας στηρίζεται ἐπὶ τῆς Παιδείας καὶ
τῆς Θρησκείας. Βάσις ὅμως τῆς διδασκαλίας τῶν λειτουργῶν
τῆς Θρησκείας πρέπει νὰ εἶναι ἡ δημιουργία χαρακτήρων διατι-
θεμένων νὰ ἀφοσιωθῶσι εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς εὐγενοῦς
ἐνεργείας καὶ τῆς μορφώσεως ὑγιῶν συναισθημάτων καὶ οὐχὶ ἡ
συνέργεια εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν ἐσφαλμένων
ἀντιλήψεων, δι' ὧν ὑποθάλλεται ἡ δεισιδαιμονία, ἡ ραθυ-
μία, ἡ φανατικὴ προσήλωσις εἰς τοὺς θρησκευτικούς τύπους, ἡ
θρησκομανία καὶ πολλαὶ ἄλλαι κακίαι ἐπαυξάνουσαι τὴν διαστρο-
φήν τοῦ νοῦς καὶ ἐπισκοτιζούσαι τὴν καθαρότητα τῆς συνειδή-
σεως, ἵνα ὀδηγήσωσι τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ
ἠθικὴν ἀποσύνθεσιν. Οἱ λειτουργοὶ δὲ τῆς Παιδείας πρέπει νὰ
ἐξασκῶσι ἐπίδρασιν καὶ οὐχὶ φόβον, δέον νὰ παρέχωσι διὰ τῆς
διδασκαλίας τὸν τρυφήν καὶ οὐχὶ ἀνίαν, ἢ κακοτροπία νὰ μὴ
ἀποτελῇ τὴν μέθοδον αὐτῶν, ἢ δὲ βία οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον νὰ
ἐνασκήται, τὰ μαθήματα νομίζω σκοπιμώτερον, ὅπως διαρρυθ-
μισθῶσι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἐν ἐκάστῳ ἐκπαιδευτηρίῳ
τὰ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα νὰ διδάσκωνται ἐπωφελέστερον δὲ
θεωρῶ, ὅπως τὰ ἀνωτέρω ἐκπαιδευτήρια καταχωρισθῶσι εἰς
διάφορα εἶδη τοιούτων, ἐνὸς ἐκάστου τούτων ὀδηγοῦντος εἰς ὠρι-
σμένην σπουδὴν καὶ διαμορφοῦντος ὠρισμένας πνευματικὰς ιδιό-

τητας. Ἡ μουσική καὶ ἡ γυμναστική πρέπει, ὅπως ἐξ οὐδενὸς ἐκπαιδευτηρίου ἔλλείπουσι, ὡς διαμορφωτικὸν μέσον χαρακτήρων εὐγενῶν καὶ περικαλλῶν συναισθημάτων.

Ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς ἐκπολιτιστικῆς ἐνεργείας ἐκεῖνο, ὅπερ εἶναι ὀφθαλμοφανὲς καὶ ἀναμφισβήτητον συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἐν πολλοῖς ἔθνεσι σήμερον ἡ εὐγενὴς ἐνέργεια εἶναι ἡ βάσις τῆς πορείας αὐτῶν, ἅτινα βαίνουνσι βελτιούμενα διὰ τῆς παροχῆς τῶν μέσων τῆς ἐνισχύσεως τῆς πνευματικῆς, σωματικῆς τελειοποιήσεως καὶ ψυχικῆς ἐξυψώσεως τοῦ ἀτόμου. Τοῦτο εἶναι τὸ σύμβολον τῆς πορείας ἐκάστου ἔθνους, χωρὶς νὰ ἀποκλείσῃ τις τὰς ἀναποφεύκτους δυσχερείας, αἵτινες παρουσιάζονται ἐκ τινῶν μονομερῶν ἀπόψεων, αἵτινες ὁρμώμεναι ἐκ μεμονωμένων ἐνεργειῶν διεστραμμένων συνειδήσεων παρουσιάζουν χρεωκοπίαν τοῦ καθολικοῦ συμφέροντος καὶ ὑπεροχὴν τῶν ἐγωϊστικῶν ἀρχῶν ἐξ ὧν ἀνακύπτει ἡ ἀτομικὴ ἀπληστία δημιουργοῦσα σποράν ἐνδείας καὶ ἀθλιότητων ἐν εὐρείᾳ ἐκτάσει τῆς κοιλάδος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Σήμερον ἡ κλίμαξ τοῦ Πολιτισμοῦ ἔχει μεγάλην ἔκτασιν τὰ δὲ ἐκπροσωποῦντα ταύτην ἔθνη ἀπολύτως ὑπερέχουσι τῶν ἔθνῶν τῆς ἀγριότητος, ἅτινα θὰ ἔπρεπε νὰ ὑποστῶσι καίριον πλήγμα, ἵνα μὴ δυνηθῶσι νὰ ἀνακύψουν εἰς τὸ μέλλον, καθ' ὅσον ταῦτα ἀπεδείχθη, ὅτι ἀδυνατοῦσι νὰ ἐκπολιτισθῶσι, νὰ ἀναπτύξωσι ἀρετάς, νὰ παραγάγωσι ἐκπολιτιστικὴν ἐνέργειαν, νὰ ἀποβάλωσι τὴν ἀγριότητα, ἐξ ἧς ὁρμηθεῖσα τοσάκις ἡ ἐπιβουλή των τοσοῦτον δυσμενῆ ἐπίδρασιν εἶχε ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Δέον, ὅπως ὁ νέος πολιτισμὸς διανοίξῃ τὰς θύρας του εἰς τὰ ἔθνη, ἅτινα κατειργάσθησαν τὴν ἀρετὴν καὶ ἐξυψηρέτησαν τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης καὶ ἠθικῆς, ὅπως διαθερμάνῃ εἰς τοὺς κόλπους του τὸ δίκαιον, τὴν ἀλήθειαν, τὴν συνεργασίαν, τὴν φιλεργίαν, τὴν ὑγείαν πρέπει ὅπως ἐξοστρακισθῶσι ἐκ τοῦ νέου τούτου ὁρίζοντος αἱ μεγάλαι λίμαι, ὅπως ἐξοντωθῶσι αἱ ἀνίατοι ἀσθένειαι ἐπαφεθῶσι δὲ ἐλεύθεραι, ὅπως διολισθηθῶσι εἰς τὸν κατήφορον τῆς φθορᾶς.

Τὸ πνεῦμα τῆς εὐγενοῦς Συνειδήσεως βασιλεύει εἰς τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς. Τί σημαίνει, εἰάν ἔπεσαν κεφαλαὶ καὶ ἐθινατώθησαν σώματα κοπέντος τοῦ νήματος τῆς ζωῆς, ἡ Ἰδέα ἀνε-

στήθη καὶ ὑπάρχει ἐν τῷ μέσῳ Ἡμῶν καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκριζωθῇ, καθ' ὅσον φέρει ἐπ' αὐτῆς τὸ στέμμα τῆς ἀθανασίας. Καὶ μόνον ἡ παρεφθαρμένη καὶ τυφλώπτουσα ψυχὴ τῆς συνεσκοτισμένης συνειδήσεως τῆς ἀνθρωπίνης νάρκης δὲν δύναται νὰ πεισθῇ, εἰὰν δὲν βάλῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ τύπου τῶν ἡλῶν. Ἡ ἀνάστασις τῆς Ἰδέας ἐπεσφραγίσθη καὶ συνετελέσθη. Τί εἰὰν ἐκόπη τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τῶν γνησίων μυστῶν τῶν εὐγενῶν ἀρχῶν τῶν μεγάλων Ἰδεολογιῶν, μήπως ὁ θραυσμὸς τοῦ ὑλικοῦ ὄργασμοῦ εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ, ὡς συνεπακόλουθον καὶ τὴν συντριβὴν τῆς Ἰδέας, ἣτις ἐγκατασπειρομένη δὲν εἶναι δυνατόν, εἰμὴ νὰ βλαστήσῃ καὶ δώσῃ καρποὺς καὶ ἀνθή, ἐφ' ὅσον αἱ ρίζαι αὐτῆς τρέφονται μὲ τὸν χυμὸν τῆς ἀθανασίας; Ἡ ἀνάστασις ἦτο πνευματικὴ, ἡ Ἰδέα ἐνεφωλεύθη εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης, ἣς τὴν πόρειαν οὐδεμίᾳ δύναμις εἶναι δυνατόν νὰ ἀνακόψῃ. Τί εἰὰν ἔπεσαν καὶ πίπτουσι κεφαλαὶ σωμάτων, μήπως τὸ μέσον τοῦτο εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐνταφιάσῃ τὴν ἀθανασίαν ἢ μήπως ἡ Ἰδέα εἶναι δυνατόν νὰ ἀποθάνῃ; Τί εἰὰν διελύθη τὸ Σῶμα τοῦ Ἰσχυροῦ παράγοντος τῆς εὐαγγελικῆς Ἰδέας, τοῦ σπορέως τῆς γνησίας καὶ μεγάλης ἀρετῆς;

Τοῦ ἀδίκου θανάτου τῶν μυσταγωγῶν τῶν ὡραίων ἰδεῶν ἔρχεται νὰ ἐκτίσῃ μὲ φόρον βαρύτετον αὐτὴ ἡ Ἀνθρωπότης. Καὶ τούτου συνεπηκολούθησαν δεινά, ἄτινα, ὡς μάστιξ τῆς θείας ὀργῆς ἐγκατασπαρέντα εἰς τὴν κοιλάδα τῆς καρδίας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς διέχυσαν τὴν ὀδύνην καὶ τὰς συνεχεῖς δοκιμασίας φρικτῶν ἀθλιότητων, αἵτινες μετέβαλον τὴν γῆν εἰς χάος κολάσεως. Καὶ βλέπομεν οὕτω νὰ ἐκτίηται ἡ ἀδικία διὰ τῆς ἀδικίας, τὸ αἷμα διὰ τοῦ αἵματος. Αἱ βαφεῖσαι χεῖραι τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸ αἷμα τῶν θεμελιωτῶν τοῦ Νόμου τῶν ὡραίων Ἰδεῶν, ὑφ' ἃς στεγάζεται ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ, ὠδήγησε τοὺς ἀνθρώπους εἰς πολέμους, οἵτινες ὡς βουλιμιῶντα τέρατα ἀπομυζῶσι τὸ αἷμα, ἀποροφῶσι τὴν ζωὴν καὶ κατατροφῶσι τὴν εὐτυχίαν τῆς δυστυχοῦς ἀνθρωπότητος. Ἡ εὐγενὴς δὲ Ἰδέα ἔχουσα τὸν θρόνον αὐτῆς ἐπὶ τῆς καρδίας τῶν ἐκλάμπρων ὀλίγων ἀντιθέσεων τῆς ὑπερπληθούσης ἐξ ἀσχημίας ζωῆς διανοίγει διὰ τῆς σκαπάνης τῆς ἀτρήτου αὐτῆς καρτερικότητος τὸν δρόμον, ὅστις θὰ ὀδηγήσῃ

τούς ἀνθρώπους εἰς τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν εὐδαιμονίαν, τὸν ἔρωτα καὶ τὴν πίστην πρὸς τὰς εὐγενεῖς ἀρχὰς καὶ τοὺς μεγάλους αὐτῆς θεμελιωτάς.

Ὁ ἄνθρωπος τρέφει στοργὴν πρὸς πᾶν, ὅπερ τοῦ ἐμποιεῖ εὐάρεστον ἐντύπωσιν. Ἐκεῖνο, ὅπερ περιέβαλε διὰ τῆς ὑψίστης στοργῆς τὸ περιέβαλε διὰ τοῦ πέπλου τῆς ἱερότητος καὶ τοῦ σεβασμοῦ. Τίς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν ἱερότητα τῆς οἰκογενείας, τῆς πατρίδος, τοῦ νόμου, τοῦ ἔρωτος, τῆς φιλίας, τῆς προσευχῆς καὶ τίς παραβιάζων ταῦτα δὲν ἤθελε θεωρηθῆ, ὡς ἄτιμος; Τί ἱερώτερον καὶ εὐγενέστερον ἀπὸ τὴν ἀφροσύνην καὶ τὸν σεβασμὸν παντός, ὅπερ διὰ τοῦ πέπλου τῆς ἱερότητος περιέβαλεν ὁ ἄνθρωπος; Τί ὑψηλότερον καὶ ἰδεωδέστερον τῆς προτιμῆσεως τοῦ θανάτου χάριν τῆς προασπίσεως παντός, ὅπερ ὁ ἄνθρωπος ἔταξεν ὡς ἱερόν; Τί εἰδεχθέστερον ἀπὸ τὸ ψεῦδος, τὴν συκοφαντίαν, τὴν βεβήλωσιν παντός, ὅπερ οὗτος ἔταξε, ὡς βάσιν τῆς διατηρήσεως τῆς εὐγενοῦς καὶ περικαλλοῦς ὑπάρξεως τῆς ζωῆς; Ἡ διατήρησις παντός ἱεροῦ καὶ ὑψηλοῦ, οὗ προάσπισις θεωρεῖται καθῆκον προὑποθέτει θυσίας ἀναποφεύκτους, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸν κύριον καὶ πρῶτιστον συντελεστήν, τὸν θεμελιώδη στύλον, ἐφ' οὗ ἐδράζει τὸ ἐπιστέγασμα παντός, ὅ,τι τιμαλφές καὶ ὑψηλὸν ἐξωραίζει τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ὁ νοῦς, δὲν εἶναι ὁ μῶς καὶ ὕλη. ἔχει οὗτος ἰδιότητας διανοητικὰς, ἔχει αἰσθήσεις, ταῦτα ὁμῶς δὲν συνιστῶσι τὴν ὑπόστασιν του ἀλλ' εἶναι μέσα τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ του. Αἰσθάνεται καὶ σκέπτεται. Σκέπτεται ἢ οὕτως ἢ ἄλλως ἐκ τῶν αἰσθήσεων διακρίνεται διὰ τὴν τελειότητα ἢ ὑπεροχὴν τῆς ἢ μία ἢ ἢ ἄλλη. Ὁ ἱστορικὸς σκέπτεται διὰ τῆς μνήμης, ὁ ποιητὴς χρησιμοποιεῖ τὴν φαντασίαν, ὁ μαθηματικὸς τὴν κρίσιν, ὁ μουσικὸς ἔχει ὀξείαν τὴν ἀκοήν. Ἐμφύτως κατέχων τὴν μὲν ἢ τὴν δὲ ἰδιότητα, τὸ μὲν ἢ τὸ δὲ προσόν, ὧν ὁ συνδυασμὸς συντείνει εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ του διὰ τῆς μὲν ἢ τῆς δὲ ἐργασίας ἐμφανίζεται, ὡς ἡ στεντορία ἀπόδειξις ἢ φωνασκοῦσα τὴν ὑπαρξιν μιᾶς ὑπερτέρας ἐνεργείας. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι οὔτε νοῦς, οὔτε ὕλη, εἶναι ψυχὴ, ὡς τοιοῦτος δὲ πρέπει νὰ διευθύνῃ τὰς ὑλικὰς τάσεις του καὶ μετὰ περισκέψεως νὰ

συνδυάζη ταύτας με τὴν λειτουργίαν τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἐνεργειῶν, δὲν πρέπει νὰ ἀφίγη οὔτε ἡ σκέψις του νὰ ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν ὕλην, οὔτε ἡ ὕλη ἀπὸ τὴν σκέψιν. Τὰ ἐνστικτα, ἅτινα παρωθοῦσι τὸν ἄνθρωπον εἰς ὠρισμένην πνευματικὴν ἢ σωματικὴν λειτουργίαν, ὧν τὸ σύνολον ἐξυπηρετεῖ τὴν διατήρησιν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἶναι ἀναπόφευκτα καὶ ἀπαραίτητα καὶ ὡς τοιαῦτα καλοῦνται ἀνάγκαι. Ἡ καθυστέρησις οἵασδήποτε ἀνάγκης διαταράσσασα τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ πνευματικοῦ καὶ σωματικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς εὐζωίας αὐτοῦ. Ἡ μὴ κανονικὴ ἐκπλήρωσις τῆς μὲν ἢ τῆς δὲ ἀνάγκης, ὧν τὸ σύνολον συμβάλλει εἰς τὴν ὠφελιμότητα τῆς ἀτομικῆς ζωῆς μειοῖ τὴν ὠφελιμότητα ταύτην διαστρέφει δὲ καὶ ἄλλοιοῖ τὴν φυσιολογικὴν ὑπόστασιν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Ὁ πλοῦτος δημιουργεῖ ἐπικτητοὺς ἐπιθυμίας, αἵτινες φθειροῦσι τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος καὶ διαστρέφουσι τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, ἡ δὲ στέρησις δημιουργεῖ τὴν πενίαν, τὴν ἀτίμωσιν, τὴν ἐξουθένωσιν, τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν καὶ τὴν σωματικὴν ἐξάντλησιν. Ἐν τῷ μέσῳ εὐρίσκεται ἡ ὑγεία, καὶ τὸ ἠθικὸν σθένος, ἐκεῖ βασιλεύει ἡ γαλήνη τῆς συνειδήσεως, ἡ ἀκμαιότης τοῦ σώματος, ἡ ἐντρούφησις τῆς ψυχῆς, ἡ ἐκλαμψις καὶ ὠραιότης τῆς ζωῆς. Ἡ ἀργία καὶ ὁ πλοῦτος σὺν τῷ χρόνῳ ἐκλείποντα θέλουσι καταστήσει τοὺς ἀνθρώπους ὑγιεῖς, οἵτινες, ἐξαρκούμενοι εἰς ὅσα ἔχουσι ἀνάγκην δὲν θὰ ἐπιζητῶσι διὰ τῆς φαυλότητος καὶ ἀχρειότητος νὰ ἐπισωρεύωσι τὸν ἄψυχον χρυσόν, ὅνπερ κερδίζουσι δίδοντες, ὡς ἀντάλλαγμα τὴν ἐσωτερικὴν ὠραιότητα τῆς ψυχικῆς αὐτῶν ὑποστάσεως, τὸν ἄψυχον χρυσόν, ὅστις σπείρει τὴν ἠθικὴν φθορὰν καὶ τὴν σωματικὴν σῆψιν. Ἡ ὑγιὴς ἀντίληψις εἶναι ἡ ἐπιβάλλουσα τὸν λογικὸν συνδυασμὸν τῶν ἀναγκῶν καὶ τέρψεων τῶν ὑλικῶν, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν καὶ θεωροῦσα ἐλαττωματικότητα τὴν διατάραξιν τῆς πνευματικῆς καὶ ὑλικῆς ἑναρμονίου ἐμπλοκῆς. Ἡ τελειότης τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν λογικὸν τοῦτον συνδυασμὸν ἔγκειται, ἡ δὲ εὐημερία αὐτοῦ ἐκ τῆς ἰσορροπίας ταύτης ἤρτηται.

Ὡς σύνολον ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ οἵασδήποτε συνθήκας καὶ ἂν

διατελῆ αἰσθάνεται πλειστάκις τοὺς ἀντικτύπους πικροῶν, αἵτινες τὴν πηγὴν αὐτῶν ἔχουσι ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἀνισορροπία διατελοῦντος συνόλου. Ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου, ὡς μορίου τοῦ γιγαντιαίου σώματος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἶναι τι, ὅπερ ἀπέπιτη, εἶναι τι, ὅπερ δὲν ὑφίσταται. Ἡ ἰσορροπία τοῦ κόσμου εἶναι διατεταραγμένη, τούτου δὲ ἡ διατάραξις ἀπεμάκρυνε τὴν εὐτυχίαν ἐκ τοῦ συνόλου. Καὶ ἡ ἀνισορροπία ἐκδηλοῦται πολλαχῶς. Ἡ ὑπόστασις βασιλέως καὶ ἡ ὑπόστασις πένητος τί ἄλλο εἶναι εἰμὴ ἀνισορροπία; Τί ἄλλο εἶναι εἰμὴ ἀνισορροπία ἢ ἀντίληψις ἢ πρεσβεύουσα τὴν πλουσιοπάροχον ἀπόλαυσιν τοῦ μὲν καὶ ἀνεχομένη τὴν ἔνδειαν, τὴν γυμνηλότητα τοῦ δέ, ἢ ἀνοχὴ τῆς διαρρεύσεως ἀφθόνου χρυσοῦ χάριν τοῦ ἐνὸς καὶ ἢ ὡς ἐκ τῆς ἐνδείας περιεμπλοκὴ εἰς τὴν παγίδα τῆς διαφθορᾶς χιλιάδων ἄλλων, ἢ ἀφθονος διαρροὴ εἰδῶν πολυτελείας καὶ ἢ ἔλλειψις τοῦ ἄριου; Πάντα ταῦτα εἶναι γενικότητες τινες ἐξ ὧν ἤρτηται τὸ πολύπλοκον δίκτυον ἀκαταμετροῦτων ἀνισορροπιῶν, αἵτινες ἐπισκιάζουσι τὸ φῶς τῆς εὐδαιμονίας, ἐπισκοτίζουσι τὴν γαλήνην τῆς λαμπρότητος τῆς εὐτυχίας. Κατατριφθήτωσαν ἐπομένως οἱ θρόνοι τῶν ἀνακτόρων, τοῦ πλούτου, τῆς διαφθορᾶς, τῆς ἐξωτερικῆς αἴγλης καὶ λαμπρότητος, ἵνα φωτίσῃ τὸν κόσμον εἰς ἥλιος καὶ κατακλήσῃ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἢ ἀγάπη πρὸς τὴν δικαιοσύνην, πρὸς τὴν ἀλήθειαν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὁμαλότητος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Εἰς τὸν ἀγῶνα περιέπεσε τὸ πολυκέφαλον τέρας τῆς ἀνθρωπότητος ἕνεκεν τῆς ὑπεισδύσεως εἰς τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ τοῦ σκόληκος τῆς πλάνης. Ὁ ἀγὼν δὲν θὰ εἶχε καμμίαν θέσιν εἰς τὸν κόσμον, εἰάν ἐπεκράτῃ ὁμοφωνία, ἀλληλοβοήθεια, οἶκτος πρὸς τὸν πάσχοντα, πόνος πρὸς τὴν δυστυχίαν, πόνος πρὸς τοὺς πονοῦντας, ὡς εἰάν ἡμεῖς ἐπάσχομεν, ἡμεῖς ἐδεινοπαθοῦμεν, συγκαταβατικότης πρὸς τοὺς κατηγορουμένους, παράβλεψις τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀβλαβῶν μικρῶν μειονεκτικότητων. Δυστυχῶς ὁ ἐγωϊσμός σβύνει τὰς ἀρετὰς ταύτας, ἕκαστος ζητεῖ νὰ καταβροχθίσῃ τὸν ἄλλον, ἢ ἀνθρωπότης δὲ γέμουσα φλογώδεις οὐλὰς προκαλούσας ἀγωνιώδεις σπαραγμοὺς καὶ φρικώδεις σφασμασμοὺς ζητεῖ νὰ ἀποτινάξῃ τὰς συμφορὰς, αἵτινες τὴν κατακλύζουν, νὰ ἀποσεισῇ τὸν ἐφιάλτην τῶν δεινῶν, ἅτινα τὴν πλημμυροῦν.